

TRT ÇOCUK KANALINDA YAYINLANAN ERDEM ÇİZGİ FİLMİNDE OKUMA EYLEMİ, KÜTÜPHANE VE KİTABIN SUNUMU

Reading, Library and Book Presentation in Erdem Cartoon Broadcast on TRT Kids Channel

Eylem ŞENTÜRK KARA*

Öz

Çocuklar açısından en önemli medya içeriği olan çizgi filmler, onların hâl, davranış ve sözlerine etki etmektedir. Bilhassa çocuklar izledikleri çizgi filmlerde sunulan başkarakterlerden etkilenecek onları kendilerine rol model alıp taklit etme yoluna gitmektedir. Bu nedenle çizgi filmlerde sunulan içeriklerde kitap okuma alışkanlığının kazandırılmasına yönelik farkındalıkların geliştirilmesi önem arz etmektedir. Türkiye’de en fazla seyredilen kanallar arasında başı çeken ve kamusal yayıncılık anlayışıyla hareket eden TRT Çocuk kanalında da bu bağlamda birtakım çizgi filmler yayınlanmaktadır. Bu çalışmada, TRT Çocuk’ta yayınlanan çizgi filmlerde okuma eylemi, kütüphane ve kitabın nasıl sunulduğunun, bunlarla ilgili olumlu bir bakış açısı ortaya konulmasını desteklemek amacıyla hangi göstergelere yer verildiğinin Erdem çizgi filmi örneği üzerinden tespit edilmesi amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında Erdem çizgi filmi göstergebilimsel analiz yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Araştırma neticesinde çizgi filmde kitap okuma eylemini özendirme amacıyla çocukların heyecan ve macera yaşama isteğiyle özgür olma gibi duygularına vurgu yapılarak sunulduğu saptanmıştır. Bu durumun kullanılan renklerle de pekiştirilmeye çalışıldığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Okuma alışkanlığı, Erdem çizgi filmi, Kütüphane, TRT Çocuk, Çizgi film.

Abstract

Cartoons, which are the most important media content for children, affect their behaviors and words. In particular, children are influenced by the protagonists presented in the cartoons they watch and take them as role models and imitate them. For this reason, it is important to develop awareness for the development of reading habits in the content presented in cartoons. In this context, TRT Children’s channel, which is one of the most watched channels in Türkiye and acts with the understanding of public broadcasting, broadcasts a number of cartoons. In this study, it is aimed to determine how the concepts of reading, library and book are presented in the cartoons broadcasted on TRT Çocuk, and which indicators are included in order to support a positive view of them, through the example of the cartoon named Erdem. Within the scope of the study, Erdem cartoon were analyzed using the semiotic analysis method. As a result of the research, it was determined that in order to encourage reading books, children’s emotions such as the desire to experience excitement and adventure and to be free were emphasized. This situation was also reinforced with the colors used.

Keywords: Reading habit, Erdem cartoon, Library, TRT Çocuk, Cartoon.

Extended Summary

In Türkiye, literacy rates and reading habits are not in parallel. Although recent studies have shown that the literacy rate in Türkiye is almost one hundred per cent, the reading habit is quite low. Especially media tools such as television, telephone, tablets and computers have

* Prof. Dr., İnönü Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, eylem.kara@inonu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1349-6442

brought about a change that directly affects social life in Türkiye as in the whole world. These tools have become indispensable for society over time. Research shows that children spend more time on television, phones and tablets rather than reading books. Sometimes this situation causes the emergence of negative habits such as media addiction and game addiction.

This has made it obligatory to act more carefully with children who are more vulnerable to the media. In this context, children's use of media should be limited as much as possible and efforts should be made to spend time with family members and to encourage the habit of reading books. Parents, teachers and media tools have important duties in developing children's reading habits. In the cartoons broadcast on TRT Kids channel, content is tried to be created in order to direct children to positive behaviours. As a result of the literature review, although there are many studies on cartoons broadcast on TRT Kids, it was observed that there is no study on reading, library and book presentation. For this reason, this study aims to fill the gap on this subject. In the study, how reading, the library and the book are presented in the example of the Erdem cartoon broadcast on TRT Kids, and which indicators are included in order to create a positive attitude towards them are examined. Within the scope of the study, the Erdem cartoon were analysed using the semiotic analysis method.

As a result of the research, it was determined that the cartoon is presented with an emphasis on children's desire to experience excitement and adventure and their feelings, such as being free, in order to encourage the act of reading books. In the cartoon, it is often emphasised that children should read books to enjoy and experience new adventures. This is reinforced by the character Arif's question "Would you like to look at new books?" in every episode. In this way, it is implied that every time you go to the library, you have the opportunity to experience different adventures with new books. In this context, the library and books are presented as a fun door to knowledge and adventure.

In the cartoon, it is pointed out that reading books and physical games are enjoyed more and the energy is expressed in a calm way. This is visualised especially with the differentiation in the appearance of Erdem's room. As a result of Erdem's reading habit, his room becomes very organised and is reshaped in this direction in order to continue reading more comfortably.

In the cartoon, it is often emphasised that reading a book is an activity that can be done together by sharing with friends, rather than being an action done alone. In this way, the idea that both learning something and experiencing new adventures with friends are referred to. At the same time, children are often given the message that they can meet and read in the library to have a good time with their friends. In the cartoon, colours such as red and blue are used to reinforce the emphasis on excitement, adventure, and freedom.

In different parts of the Erdem cartoon, it was determined that on the one hand, it is referred to how important books are as a means of accessing accurate information, and on the other hand, information is given to raise awareness on issues such as library membership card, the Library Week, and travel books. In this way, it is tried to encourage children to be aware of these issues and to have a library card, to celebrate Library Week or to write their own

books based on their own travel experiences. Finally, in the context of encouraging reading in this cartoon, frequent references are made to the idea that family members should also read books, take their children to places like libraries and bring them together with books.

Giriş

Günümüzde bilginin dijital ortamlarda hızlı bir şekilde yayılımı ile okuryazarlık yalnızca kullanılan sembollerden yola çıkılarak okunan kelimelerin anlamını anlama yetisinden farklı bir boyuta evrilmeye başlamıştır. Okuma yazma yetisi çocuklara çok küçük yaşlardan itibaren kazandırılmasına rağmen eskiye oranla bilgilerin araştırılıp kitaplara başvurularak öğrenilmesi eylemi önemini yitirmiştir. Zira son yıllarda çocuklar çok küçük yaşlardan itibaren telefon, tablet, bilgisayar gibi medya araçları ile tanışarak bilgi edinme, eğlenme gibi ihtiyaçlarını bunlar ile karşılamaya başlamıştır.

Son yıllarda sosyal, kültürel, teknik ve ekonomik alanda yaşanan gelişmelere paralel olarak çocukların medya kullanım oranları gün geçtikçe artmaktadır. Ebeveynlerin sürekli çalışmak zorunda olması nedeniyle zaman sıkıntısı yaşamaları kimi zaman ilgisiz bir tutum ortaya koymaları medya araçlarının bilhassa televizyonun çocuklar için bir nevi bakıcı haline dönüşmesine sebebiyet vermiştir.

Bireylerin zihinsel gelişiminin büyük bir bölümü çocukluk döneminde tamamlanmaktadır. Bu dönem içerisinde bireyler ebeveynlerinin, öğretmenlerinin ve arkadaşlarının yanı sıra medyada sunulan karakterleri kendilerine rol model olarak almaktadır. Çoğunlukla taklit yoluyla daha kolay öğrenen çocuklara hem görsel hem işitsel unsurları kullanarak (Ramazan ve Demir, 2011: 84) içeriklerini sunan televizyon bu bağlamda büyük bir önem arz etmektedir. Zira çocuklar seyrettikleri görsel örneklerden öğrendiklerini kendi hayatlarına entegre ederek televizyondaki kişileri taklit edebilmektedir (Cebeci ve Demir, 2018: 141). Hem sözel hem davranışsal bir biçimde gerçekleşen bu taklit etme durumu çocuklara sunulan içeriğin önemini arttırmaktadır (Pembecioğlu, 2006). Çocukların etkilenme süreci sosyal etkileşim, kültürlenme, dil gelişimi, model alarak öğrenme gibi birçok alanda kendisini göstermektedir (Oruç vd. 2011: 283).

Televizyonun sunduğu içerikler çeşitlilik göstermesine karşın çocuklar tarafından en fazla tercih edilen programlar çizgi filmler olarak karşımıza çıkmaktadır. Çizgi filmlerdeki renk, hareket, şekil, ses ve simgeler görsel bir iletişim aracı olarak öğretimi kolaylaştırarak kalıcılığı sağlayabilmektedir. Çizgi filmlerin tarihsel gelişimi incelendiğinde en önemli amaçlarından birinin öğreticilik olduğu anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda çocukların izledikleri çizgi filmde neyi, ne şekilde öğrendiği, hangi karakterlerle özdeşim kurarak bunu zihninde nasıl canlandırdığı önemli bir konu olarak gündeme gelmektedir (Güler, 1989: 168).

Türkiye'nin en önemli problemlerinden birini bireylerin düzenli kitap okuma alışkanlığının oldukça düşük seviyelerde olması oluşturmaktadır. Dünya geneliyle kıyaslandığında Türkiye'deki okuma alışkanlığının ciddi oranda düşük olduğu anlaşılmaktadır (URL-1; URL-2; URL-3). Okuma sevgisi öncelikle ailede başlamakta sonrasında okul, çevre ve medya araçlarının etkisiyle şekillenmektedir. Bu nedenle çok küçük yaşlardan itibaren çocukların kitap ile tanıştırılması ve yaşlarına uygun kitaplar okumalarının teşvik edilmesi büyük bir önem arz etmektedir. İyi hazırlanmış olan çizgi filmler çocukların sosyalleşmesi,

kitap okuma alışkanlığı kazanması, yardımlaşmayı öğrenmesi gibi olumlu davranışlar kazanmasına hizmet edebilmektedir.

Televizyonun yayın hayatına başladığı yıllarında çocuklara yönelik sınırlı sayıda ve sürede çizgi film ve diğer içeriklere yer verilmiştir. Ancak son yıllarda sayısı hızla artan çocuk kanalları sayesinde 24 saat çocuklara yönelik çizgi filmler ve diğer programlar yayınlanmaya başlanmıştır. Türkiye’de de bu tür çocuk kanallarının her geçen gün sayısı artarken kâr amacı gütmeyen kamusal yayıncılık yapan TRT de bir çocuk kanalı kurmuştur. TRT Çocuk adıyla kurulan bu kanal en fazla seyredilen çocuk kanalları arasında yer almaktadır. Kamusal yayıncılık anlayışıyla faaliyet gösteren TRT Çocuk kanalında gösterilen çizgi filmlerde çocukları olumlu anlamda yönlendirmek ve onlara okuma alışkanlığı kazanmak amacıyla birtakım içerikler sunulmaktadır. Bu araştırmada TRT Çocuk kanalında yayınlanan okuma eylemi, kütüphane ve kitabın nasıl sunulduğu, bunlara ilişkin olumlu bir algı oluşturmak için hangi göstergelerin kullanıldığı Erdem çizgi filmi örneğinde ele alınarak göstergebilimsel analiz yöntemiyle incelenmiştir.

1. Okuma, Okuryazarlık ve Okuma Alışkanlığı

Yazının bulmasından sonra bilgilerin nesilden nesile aktarılmasında okuryazarlık oranlarının artması büyük bir rol oynamıştır. Okuma yetisi, kimi zaman okuma yazmayı öğrenmiş olma (okur-yazarlık) manasında kullanılmaktadır. Ancak okuma eylemi, okuma yetisinin başlangıcını oluşturmaktadır. Okuma eylemi, bir yazının harflerinin, kelimelerinin, imlerinin tanınması ve anlamlandırılmasını ifade etmektedir (Göğüş, 1978: 60). Demirel (1999: 59) okumayı, bilişsel davranışlar ile psikomotor yetilerin ortak çalışmasıyla, yazılı sembollerden mana çıkarma etkinliği olarak tanımlamaktadır. Okuma kavramı ile genel manada basılı veya yazılı kelimelerin duyu organları aracılığıyla algılanması, bunların anlamlandırılarak kavranması ve yorumlanması kast edilmektedir (Özdemir, 2013: 11). Okuma eylemi geçmiş yaşantılar vasıtasıyla oluşturulmuş olan anlamların hatırlanması ve okuyucuların hâlihazırda sahip olduğu kavramları kullanarak yeni anlamlar kurması amacına hizmet etmektedir (Tinker ve McCullough, 1968: 8). Bu eylem sayesinde geçmiş nesillerden miras kalan kitapların anlamlandırılması, sentezlenmesi, çözümlenmesi ve yorumlanması söz konusu olmaktadır.

En genel anlamda “herhangi bir konuda yazılmış eser” (URL-4) olarak tanımlanan kitaplar sayesinde ise nesilden nesile aktarılan bilgiler, yeni bilgilerin ortaya çıkarılarak siyasi, sosyal, kültürel, ekonomik ve teknolojik manada gelişme ve değişimlerin yaşanmasına zemin hazırlanmaktadır. Dolayısıyla bir ülkede okuma bilincinin, kitaba verilen değer ve okur sayısının artması üreten beyinlerin yetişmesi dolayısıyla gelişme hızının bu ölçüde artmasını sağlamaktadır.

Okuma eylemi ile sembol ve harflerin algılanması ifade edilirken okuryazarlık ile yeni bilgilere ulaşılma durumu kast edilmektedir. Dolayısıyla okuryazarlık hayat boyu devam eden dinamik okumanın yanında kazanılan bu beceriyi, hayata etkin olarak yansıtmayı da içeren bir kavramdır (Yılmaz, 1989: 48). Devrimci (1993: 8) okuryazarlık olgusunun üç basamak uyarınca ele alınabileceğini savunmaktadır. Birinci basamakta harfler arasındaki farklı şifre ve bağlantıların çözülmesi kast edilirken genel manada kişilerin adını ve soyadını yazıp okuması

ifade edilmektedir. Bu basamak temel okuryazarlık olarak da nitelendirilmekte ve tek başına önemli bir değer taşımayıp diğer basamaklara geçiş için ön koşulu oluşturmaktadır. Zira sürekli ve düzenli bir alışkanlık haline gelmeyen temel okuryazarlık zaman içerisinde unutulmaktadır. Temel okuryazarlığın hayat boyu sürekli ve düzenli bir alışkanlığa dönüştürülmesini ifade eden ikinci basamak, okuma alışkanlığı olarak karşımıza çıkmaktadır. Okuma olgusunda üçüncü basamağını irdeleyici okuma veya eleştirel okuma oluşturmaktadır. Bu aşama okunanların anlamlandırılması noktasında irdeleme ve eleştirel bir bakış açısı ortaya koymayı gerektirmektedir.

2016 yılında UNESCO tarafından kapsamlı bir okuryazarlık tanımı yapılarak kavram dört farklı düzeyde açıklanmıştır. Birinci düzeyde geleneksel okuryazarlık olarak tanımlanan kelimelerin seslendirilebilmesi ve anlaşılması durumunu ifade eden temel okuma yazma becerisi dile getirilmiştir. İkinci düzeyde kişinin temel okuma yazmasıyla aritmetik bilgi ve becerilerini bireysel, toplumsal ve kültürel alanda kullanma durumunu ifade eden işlevsel okumaya değinilmiştir. Üçüncü düzeyde, bilinçlendirici okuryazarlık kavramı ortaya atılmıştır. Bu düzeyde okuryazarlık, özgür olma aracı olarak nitelendirilerek dünyayı anlayıp sorgulamak amacıyla kullanılan bir yol olarak değerlendirilmiştir. Dördüncü düzeyde ise okuryazarlığın tek tip olmadığı, bireyin yaşamında kültürel, dilsel hatta şartlara ve durumlara göre çoklu ve çeşitlilik gösterdiği dile getirilmiştir (Güneş, 2019: 232-233).

Aksaçoğlu ve Yılmaz (2007: 6) okuma alışkanlığının çocukların, zihinsel gelişimine, ana dillerini doğru ve yeterli bir biçimde kullanma yetisine sahip olmasına, kelime haznesinin zenginleşmesine, sağlıklı ve güçlü bir kişilik geliştirmesine katkı sağladığına vurgu yapmıştır. Ayrıca çocuğun iletişim becerisinin gelişmesine yardımcı olarak eğitim ve öğretimdeki başarısını da artırdığının altını çizmişlerdir.

Okuma alışkanlığı kişilerin sürekli biçimde, hem akademik yeterlilik, sistemli düşünme vb. bilişsel hem de iletişim kurma, hoşgörü, güzellik gibi duyuşsal yönlerden gelişmesine yardımcı olmaktadır. Bu beceri aynı zamanda bireylerin içinde yaşadığı topluma yarar sağlayarak ekonomiye, üretim sürecine aktif bir biçimde katılımına imkân tanımaktadır. Özetle okuma alışkanlığı sadece kişilere değil, aynı zamanda toplumsal hayatın işleyişi ve gelişimine de yarar sağlamaktadır. Bu durum ülkelerin okuma alışkanlıkları ile kalkınma düzeyleri arasında da doğrudan bir ilişki olduğunu göstermektedir (Gökbulut ve Yeniasır, 2018: 236; Noor, 2011: 2).

Bamberger (1990: 1) okuma alışkanlığının doğuştan var olan ilgi ve gereksinimlerin karşılanmasıyla başladığını ifade ederek okumanın yararının kavranmasıyla devam ettiğini vurgulayıp nihayetinde kitaplarla düzenli bir arkadaşlık bağı kurulmasıyla gerçekleştiğini belirtmektedir. Kişilerin okuma alışkanlığının kazanılmasında ebeveynlerin, öğretmenlerin yanı sıra devlet, medya, eğitim kurumları, kütüphaneler, kitap satıcıları ve yayıncıları gibi kişi ve kuruluşlara da büyük görevler düşmektedir (Akman ve Akman, 2017: 281; Gürca, 1999: 228). Özellikle son yıllarda teknolojik anlamda yaşanan gelişmelerin ardından kitle iletişim araçlarının insan hayatında kapladığı alanın her geçen gün artmasıyla okuma ile bilgiye ulaşma isteği azalmıştır. Aynı zamanda boş zamanların değerlendirilmesi noktasında önemli bir aktivite olan kitap okuma alışkanlığından uzaklaşma durumu söz konusu olmuştur. Kütüphaneye giderek kitap okuma eyleminin yerini televizyon, telefon, tablet ve bilgisayar

gibi medya araçları almaya başlamıştır. Bu bağlamda çocuklara okuma alışkanlığının kazandırılması noktasında medya araçlarından faydalanılması zorunlu bir hale gelmeye başlamıştır.

2. Türkiye’de Çocuklarda Kitap Okuma Alışkanlığı

Okuma bilincine sahip olan kişiler okuma eyleminin hayati bir değer taşıdığına farkına vararak onu yaşamının vazgeçilmez bir parçası haline getirmektedir. Bu kişiler artık neyi, ne şekilde ve nerede okuması gerektiğini bilmektedir.

UNESCO’nun 2023 verilerine göre son yıllarda okuryazar oranlarında bir artış yaşanmasına rağmen dünyada halen çoğunluğunun kadınların oluşturduğu 763 milyon kişi okuma yazma bilmemektedir. Bu durum dünyada hâlihazırda okuma yazma sorununun devam ettiğini ortaya koymaktadır (URL-5). Türkiye’ye bakıldığında ise Türkiye İstatistik Kurumu’nun (TÜİK) (URL-6) verilerine göre okuryazar oranı % 97.6’dır. Her ne kadar bu veriye göre Türkiye’de okuryazarlık oranları yüksek olsa da okuma alışkanlığının oldukça düşük olduğu bilinmektedir. UNESCO tarafından ortaya konulan veriler Türkiye’nin dünya sıralamasında kitap okuma oranları açısından 86. sırada yer aldığını göstermektedir. Aynı zamanda dünyada kitap için kişi başına para ödeme ortalaması 1,3 dolar iken Türkiye’de bu oran sadece çeyrek dolara tekabül etmektedir.

TÜİK verilerine göre de Türkiye’deki ihtiyaç listesinde kitap 235. sırasında yer almaktadır. Yine TÜİK’in verileri, Türkiye’de günlük olarak birey başına kitap okumaya ayrılan sürenin sadece bir dakika ile sınırlı olduğunu ortaya koymuştur. Fakat bu duruma karşın kişilerin günlük televizyon izleme süresinin 6 saat, internete girme süresinin ise 3 saat olduğu belirlenmiştir (URL-7).

Türkiye’de okuma eğitimi ve alışkanlığı ile ilgili yapılan araştırmalar neticesinde yaşanan problemler; okuryazar oranının düşüklüğü, okumaya ihtiyaç duyulmaması, televizyonun Türk insanının hayatına girmesi, aile ve okuma alışkanlığı, Türk eğitim sistemi, kütüphane yetersizliği, ekonomik nedenler, teknolojinin kontrolsüz kullanımı olmak üzere sekiz başlık altında toplanarak değerlendirilmiştir (Gök ve Arıcı, 2022: 482-485). Tüm bunların dışında son dönemlerde internetin insan hayatının vazgeçilmez bir parçası haline gelmesiyle de özellikle çocuklar ve gençlerde okuma eyleminin bir alışkanlığa dönüşmesi ihtimali daha da azalır hale gelmiştir.

3. Televizyon ve Çizgi Filmin Çocuklar Üzerindeki Etkisi

Günümüzde televizyon, yetişkinler ve çocuklar tarafından farklı nedenlerle tercih edilen bir kitle iletişim aracı olarak karşımıza çıkmaktadır. Yetişkinler televizyonu çoğunlukla eğlenmek, çocuklar ise dünyayı tanımak ve anlamlandırmak amacıyla izlemektedir (Öztürk ve Karayağz, 2007: 81). Televizyonun çocuğun kimliği, akademik başarısı ve gelişimi, karşı cinsle olan ilişkileri, içinde yaşadığı toplum ve ebeveynleriyle olan iletişim süreci üzerinde önemli etkileri söz konusudur. Öyle ki kimi eğitsel içerikli programlar, çocukların aktif bir şekilde fiziksel ve zihinsel anlamda yönlendirebilme özelliğine sahip bir nitelik taşımaktadır (Büyükbaykal, 2007: 36).

İletişim bilimcilere göre televizyon özellikle çocukların sosyalleşmesi noktasında önemli roller üstlenmektedir. Zira televizyon çocukların dünyayı anlaması, yeni deneyimler kazanılması ve onlara kültürel yapının aktarılmasına hizmet etmektedir (Ertürk ve Akkor Gül, 2006: 23). Dolayısıyla televizyon değerlerin, bilginin ve toplumsal kuralların nesilden nesile aktararak insanların toplumsallaştırılmasını sağlamaktadır (Şengün, 2007: 211). Ayrıca televizyonda sunulan içerik, çocukların sözlerine, davranışlarına ve oyunlarına yansımaktadır (Ayrancı vd., 2004: 134).

Çocuklar yetişkinlerden farklı olarak televizyon içeriğini algılayarak izlediklerinden daha fazla etkilenmektedir. Bu nedenle onlar televizyon karşısında yetişkinlere oranla daha korunmasız bir durumda yer almaktadır. Bu, özellikle çocukların “hayal ile gerçek” ayrımını tam olarak yapmamaları noktasında sıkıntı yaşamalarına neden olmaktadır (Öztürk ve Karayağız, 2007: 84). Ayrıca televizyonda sunulan içeriklerin gerek çocukların psiko-sosyal gerekse ahlaki gelişimlerini olumsuz bir şekilde etkileme özelliği de bulunmaktadır.

Çocuklar ilk önce kendi ebeveynlerini daha sonra ise yaşadığı sosyal çevre ve televizyon programlarındaki kahramanlarını kendilerine rol model olarak almaktadır. Bu nedenle çocuklara yönelik hazırlanan içeriklerdeki kahramanların onları olumlu yönde etkileyecek özelliklere sahip olması büyük bir önem arz etmektedir (Erdem vd., 2007). Medya içeriklerinin çocukların prososyal davranışlar ve ahlaki değerlerin kazanımı noktasındaki etkilerini araştıran çalışmalar sonucunda elde edilen veriler de bu durumu desteklemektedir. Zira yapılan birçok çalışmada (Örneğin: Yorulmaz, 2013; Şeker ve Balcı, 2013; Dumova, 2007 vb.) ekranda “sorumlu, nazik, yardımsever, işbirlikçi” davranışlar ortaya koyan karakterlerin çocuklar tarafından taklit edildiği tespit edilmiştir. Aynı zamanda çocukların davranış olarak sergilenen değerleri benimseme eğiliminde olduğu da saptanmıştır. (Bacanlı, 2011: 21). Bu bağlamda çocukların ebeveynler, öğretmenler ve arkadaşları dışında çizgi film karakterlerinin davranışlarını benimseyerek onları rol model olarak benimsedikleri görülmüştür (Yorulmaz, 2013: 438). Küçük yaşlardan itibaren çocukların, kendilerine model olarak seçtikleri çizgi film ya da dizi kahramanlarının özelliklerini, kullandıkları sloganları ve ifadeleri günlük yaşamlarına ve oyunlarına da yansıttıkları tespit edilmiştir (Yetim ve Sarıçam, 2016: 344).

Muslu, (2015: 7) çizgi filmlerin özellikle erken çocukluk sürecinde okuma ve yazma becerilerini geliştirdiğini ifade ederken İmamoğlu ve Şirin (2011: 38) ise çocukların çizgi filmler vasıtasıyla dostluk, yardımlaşma ve paylaşma gibi kavramları öğrendiğinin altını çizmiştir. Yapılan araştırmalar çizgi filmlerin çocukların çevreleriyle olan etkileşimini de etkilediğini göstermiştir. Bu bağlamda çocukların; ailelerine, okulda arkadaşlarına ve öğretmenlerine karşı sergilemiş oldukları davranışlarda da çizgi filmlerin etkisinin büyük olduğu düşünülmektedir (İmik-Tanyıldızı ve Karabulut, 2018: 87). Özellikle erken çocuk döneminde izlenen içeriklerden etkilenen çocuklar buradaki kahramanlarla kendilerini özdeşleştirerek onlar gibi davranmak istemektedir (İmik, 2011: 14). Dolayısıyla erken yaşta yaşanan bu özdeşim kurma ihtiyacı çocukların çizgi filmde yer alan karakterler gibi davranarak konuşmaya çalışmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda kimi zaman çocukların konuşma becerileri, kelime hazneleri, cümle yapıları, nezaket kurallarına uymaları gibi sosyal etkileşime yönelik yetileri de çizgi filmler vasıtasıyla farkında olmadan gelişmektedir (Oruç vd., 2011: 305; Od, 2013: 506).

4. TRT Çocuk Kanalı

TRT, 1968 yılında Türkiye'nin ilk televizyon kanalı olarak yayın hayatına başlamıştır. Bu kanal, farklı hedef kitlelere yönelik eğitici ve bilgilendirici programların yanı sıra çocuklara yönelik de içerikler sunmaya çalışmıştır. Bu kapsamda TRT yayınlarında, kamusal yayıncılığın gerekleri uyarınca çocuklar için de bilgi açısından zenginleştirici ve onları olumlu davranışlara sevk edici nitelikte programlara yer vermeye gayret etmiştir. 1978 yılından itibaren TRT programlarında yabancı yapım çizgi filmlerin yanı sıra Türk kültürünü, gelenek ve göreneklerini çocuklara aktarmak amacıyla yerli yapımlara da ağırlık verilmeye başlanmıştır (Kaba, 2014: 179).

1990'lı yıllara gelindiğinde teknolojik gelişmelerin yanı sıra toplumsal yapısı içerisinde meydana gelen çeşitlenme ve farklılaşma birçok özel kanalın yayın hayatına başlamasına neden olmuştur. Bu durum hedef kitle içerisinde yer alan bireylerin yaşı, cinsiyeti, ilgi alanı, ihtiyaçları, zevkleri vb. özelliklerini dikkate alan genelden ziyade daha özel grupları hedefleyen kanalların kurulmasına sebebiyet vermiştir. Bu bağlamda belirli bir tema çerçevesinde yayın yapan kanalların sayısı artmaya başlamıştır. Türkiye'de yayın hayatına başlayan ilk çocuk kanalı Maxi TV, 1997 yılında kurulmuştur. Bu kanalı JoJo TV, D Çocuk, Yumurcak TV ile Cartoon Network (Türkiye) takip etmiştir. 2008 yılına gelindiğinde TRT çocuklara yönelik sınırlı süre ve sayıda içerik sunmayı bırakıp bir çocuk kanalı kurma yoluna gitmiştir (Doğan ve Göker, 2012: 10). 1 Kasım 2008 tarihinde TRT Çocuk adıyla kurulan bu kanal ile evrensel pedagojik formasyona uygun animasyon, müzik, haber, spor vb. programlara yer verilerek çevreye duyarlı, insan ilişkileri güçlü olan ve sosyal sorumluluk bilincine sahip bireyler yetiştirmenin hedeflendiği dile getirilmiştir (URL-8). Bu kapsamda bilgisayar teknolojisi ile üretilen 3D sisteminin ağırlıklı olduğu çizgi filmler sunulmuştur. Bu çizgi filmlerde sanat, tarih, matematik ve edebiyat başta olmak üzere pek çok alanla ilgili içeriğe yer verilmiştir. TRT Çocuk kanalı zaman içerisinde en fazla seyredilen çocuk kanalı haline gelmiştir. RTÜK (URL-9) tarafından yapılan araştırmanın sonucuna göre TRT Çocuk'un en fazla izlenen çocuk kanalı olduğu tespit edilmiştir. 1 Ocak 2017 tarihinde TRT Çocuk HD yayına başlamıştır (URL-10). Kanalda çizgi filmlerin yanı sıra diziler, yarışma ve eğitim programlarına yer verilmiştir.

TRT Çocuk kanalının diğer çocuk kanallarından ayıran en temel özelliğini ticari kazanç elde etme çabasının olmaması oluşturmaktadır. Bu kanalının esas hedef kitlesi okul öncesi ve okul çağındaki çocuklardan meydana gelmektedir. Bu kapsamda çocukların yaşları, algı düzeyleri ve ihtiyaçları dikkate alınarak eğitsel ve öğrenmeye yönelik içerikler hazırlanmaya çalışılmaktadır. Ayrıca bu kanalda toplumsal, bilimsel ve teknolojik konularda farkındalık yaratılmak için uğraşılmaktadır. Çocuk merkezli yayın anlayışıyla faaliyet gösteren TRT Çocuk, genel ahlak, milli gelenek ve manevi değerleri gözeterek, Türk milli eğitiminin temel görüş, amaç ve ilkelerine uygun, kolayca anlaşılabilir nitelikte, doğru bir Türkçe ile yayınları sunma yoluna gitmektedir (URL-11). Bu kapsamda TRT Çocuk kanalında zaman içerisinde yerli içerik ve yapım sağlayıcıların programlarına daha fazla ağırlık verilmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda son yıllarda yayınların %80'i yerli, %20'si ise yabancı içeriklerden oluşur hale gelmeye başlamıştır (Yılmaz, 2017: 584-589).

5. TRT Çocuk Kanalında Yayınlanan Erdem Çizgi Filminde Okuma Eylemi, Kütüphane ve Kitabın Sunumu

Çalışmanın bu kısımda araştırmanın amacı, yöntemi, örnekleme, hakkında bilgi verildikten sonra araştırmanın bulguları sunulmuştur.

a. Araştırma

Geçmişte çocuklar, bilgi edinme noktasında daha çok yetişkin bireylerden faydalanırken zaman içerisinde gelişen teknolojinin etkisiyle medya onların en önemli öğrenme ve bilgi edinme aracı haline gelmiştir. Medyanın yoğun mesaj bombardımana maruz kalkan çocuklar bunlardan olumlu ya da olumsuz bir biçimde etkilenmeye başlamıştır. Özellikle çocuklar tarafından yoğun bir şekilde takip edilen çizgi filmlerin bu bağlamda büyük bir önem taşıdığı tespit edilmiştir. İyi bir şekilde hazırlanmış çizgi filmler aracılığıyla hem çocukların eğlenmesi ve hayal dünyalarının zenginleşmesi hem de kişisel ve toplumsal gelişmelerinin sağlanması mümkün hale gelmektedir (Zilka, 2017: 324). Bu düşüncelerden hareketle çocuklara okuma ve kitap sevgisinin aşılması noktasında çizgi filmler büyük bir önem arz etmektedir. Kamusal yayıncılık anlayışıyla yayın yapan TRT Çocuk kanalında sunulan Erdem çizgi filmi de bu misyon ile hazırlanmış bir nitelik taşımaktadır.

Bu çalışmada TRT Çocuk çizgi filmlerinde okuma eylemi, kütüphane ve kitabın nasıl sunulduğu, bunlara yönelik olumlu bir algı oluşturmak amacıyla hangi göstergelerin kullanıldığı ve sözel olarak nasıl sunulduğu Erdem çizgi filmi örneğinde ele alınarak incelenmiştir. Araştırma çerçevesinde öncelikle Erdem çizgi filminin tüm bölümleri izlenmiş, bu bölümlerin tamamında benzer göstergelerin kullanıldığı görülmüştür. Konuyla ilgili daha ayrıntılı inceleme yapmak amacıyla araştırma kapsamında Erdem çizgi filminin jeneriği, ilk iki ile son iki bölümünde verilmek istenen mesajların daha fazla vurgulandığı düşünülerek bunlar örneklem olarak seçilmiştir. Seçilen bölümler göstergebilimsel analiz yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Analiz yapılırken kitap, okuma eylemi ve kütüphaneye alakalı direkt ifade ve görsellere odaklanılmıştır. Bu nedenle her bölümde anlatılan hikâyenin içeriği analiz dışı bırakılmıştır.

Çizgi filmlerde sözlü ve sözsüz olarak birtakım örtülü iletilere yer verilmektedir. Bu nedenle çalışmada Erdem çizgi filminin yukarıda açıklanan bölümleri göstergebilimsel analiz kullanılarak çözümlenme yoluna gidilmiştir. Göstergebilim kavramı en genel tanımıyla göstergeleri inceleyen bilim dalı olarak karşımıza çıkmaktadır (Rifat, 2009: 11). Göstergebilimsel analizde sözcükler, sesler, görüntüler, trafik işaretleri, tıbbi semptomlar ve müzik vb. pek çok unsurun incelenmesi söz konusudur. Dolayısıyla bu analiz türünde sözlü ve sözsüz göstergelerin anlamlarının incelenmesi gerekmektedir. Bu sayede açık bir şekilde görünenin altında yatan görünmeyen anlama ulaşılmak istenmektedir. Saussure göstergeyi anlamı olan fiziksel bir nesne olarak tanımlamaktadır. Ona göre gösterge, gösteren (işitimi imgesi) ile gösterilen (kavram) olarak iki bileşenden oluşmaktadır (Berger, 1993: 12). Ayrıca Saussure, gösteren ve gösterilen ile bir göstergenin diğer göstergelerle ilişkisi üzerine odaklanmaktadır (Fiske, 2003: 75). Gösterge kavramı ile kendi dışında bir şeyi temsil eden özetle temsil ettiği şeyin yerini alabilecek niteliklere sahip olan her türlü şekil, nesne, olgu gibi unsurlar kast edilmektedir. Bu bakımdan kelimeler, simgeler, işaretler gibi unsurlar gösterge olarak kabul edilmektedir (Rifat, 2009: 11). Gösteren, göstergenin algıladığımız

imgesini ifade etmektedir. Gösterilen ise gösterenin göndermede bulunduğu zihinsel kavrama karşılık gelmektedir. Bu zihinsel kavram, aynı dile ve kültüre sahip olan kişiler için ortak bir nitelik taşımaktadır (Fiske, 2003: 67).

b. Erdem Çizgi Filminin İçeriği

Erdem çizgi filmi 2016 yılında TRT Çocuk tarafından Esenem prodüksiyona yaptırılmıştır. Toplam 24 bölüm olarak yayınlanan çizgi filminin her bölümü 13 ila 15 dakika arasında sürmektedir. Yapımcısı Selçuk Yavaş (sadece 1. Bölüm) ve Bahadır Küçük'tür (23 Bölümün). Erdem çizgi filminin yönetmenliği ve senaristliği Emir Bublîş tarafından yapılmıştır.

Erdem bilgisayar, telefon ve tablet gibi dijital medya araçlarıyla oynanan oyunlara oldukça meraklı bir çocuktur. En yakın arkadaşı Ördek'tir¹. Sürekli dijital medyayla vakit geçirdiği için ailesi onu bunlardan uzaklaştırmak amacıyla yasak koyma yoluna gitmiştir. Bu durumdan ötürü canı sıkılan Erdem'i, babası Küçük Hazine Dükkan adlı bir kütüphaneye götürerek oranın sahibi olan Arif ile tanıştırmıştır. İlk başta kütüphaneye gitme konusunda çok istekli olmayan Erdem zamanla orada yeni arkadaşlar edinmiştir. Bu arkadaşlardan ilki Kurtçuk adlı bir kitap kurdudur. Kurtçuk ona bir kitap okumaya başlamıştır. Kitaptan çok etkilenen Erdem bir anda kendisi ile en yakın arkadaşı olan Ördek'i hikâyenin başkahramanları olarak hayal etmiştir. Böylece kendisini sürükleyici bir maceranın içinde bulan Erdem artık kendi isteğiyle bu kütüphaneye giderek kitap okumaya başlamıştır. Kütüphane ziyaretlerinin birinde kısa adı Zepi olan Zeynep ile tanışıp arkadaş olmuştur. Onunla da bir yandan kitaplar okuyup kendisini ve arkadaşlarını hikâyelerin başkahramanları olarak hayal ederken diğer yandan birçok farklı konuyla ilgili ayrıntılı bilgi edinmiştir. Dolayısıyla her bölümde kütüphaneye giden Erdem ve arkadaşları yeni bir kitap okuyarak farklı maceralar yaşamaya devam etmiştir.

c. Bulgular

Çalışmanın bu kısmında Erdem çizgi filminin jeneriğine ve incelenen bölümlerinin göstergebilimsel analizine yer verilmiştir.

5.3.1. Erdem çizgi filminin jeneriği

Erdem çizgi filminin yayınlanan 24 bölümünün tamamında hep aynı jenerik kullanılmıştır. Jenerik hazırlanırken farklı bölümlerden kesitlere yer verilmiştir.

¹ Erdem'in yakın arkadaşı olan ördeğin adı Ördek olduğu için ismin ilk harfi çalışmanın tamamında büyük yazılmıştır.

Görsel 1

Görsel 2

Görsel 3

Görsel 4

Görsel 5

Görsel 6

Gösterge: Erdem Çizgi Filminin Jeneriği.

Gösterenler: İçi kitaplarla dolu kütüphane rafları, elinde bir kitap olan bir kız çocuğu, büyük mavi bir kitap, yeşilin kahverenginin mavinin farklı tonlarında çok sayıda kitap, hilal, ay yıldız, üç kafa, üç çift göz (Erdem, Zepi ve Ördek'e ait), altı adet küçük camı olan bir kapı, ışık, bir kız, bir erkek, bir ördek, bir kitap kurdu.

Gösterilenler: Endişe, korku, şaşkınlık, merak, keşfetme, şaşkınlık, memnuniyet, koşturmaca, farklılık, mutluluk, beraberlik, neşe.

Göstergebilimsel Çözümleme:

Jenerik, Erdem'in evinin resminin yer aldığı bir görsel ile başlamaktadır. Ördek ile Erdem'in gözlerinin gösterildiği sahnede rekabet ve kazanma hırsı ikisinin de gözlerine yansıtılmıştır. Bu durum bir sonraki sahnede Erdem'in futbol topuna hırs ile vurarak, arkadaşlarıyla kalpak takarak, dönem kıyafetleriyle ormanda koşmasıyla devam etmektedir. Bu görselden sonra yine farklı zaman ve mekânlarda Erdem ve arkadaşlarının yaşadıkları heyecan, endişe, korku, şaşkınlık ve merak duygusu jest, mimik ve hareketlerinden anlaşılmaktadır. Bütün bu macera dolu anları temsil eden görsellerin akabinde Zepi kitaplarla dolu bir rafın önünde "Uzay Maceraları 1" adlı bir kitabı okurken görülmektedir. Jenerik, Erdem'in evinin görseliyle başlayarak genelde erkek çocuklarının oynadığı futboldan

uzaklaşıp farklı maceralar yaşamasıyla devam etmektedir. Onu bu farklı maceralara yönlendiren şeyin ne olduğu Zepi'nin bulunduğu kitaplarla dolu kütüphane ile görselleştirilmiştir. Dolayısıyla burada kütüphanedeki kitaplarla Erdem ve arkadaşlarına yeni dünyaların ve maceraların kapılarını açıldığına gönderme yapılmıştır. Ayrıca Zepi'nin okuduğu kitabın adının “Uzay Maceraları 1” olması bu eserin devamı niteliğinde 2., 3. gibi ciltlerinin olduğuna işaret etmektedir. Bu durumla kitapların okunmasıyla yaşanan maceranın devamlılığına atıf yapılmak istenmiştir. Ayrıca kitabın mavi² renk olması özgürlüğü ifade etmektedir. Kitabın renk seçimiyle kitabın okuyucuyu özgürleştirici bir nitelik taşıdığına işaret edilmiştir. Zepi'nin bulunduğu rafın önünde kitapların isimleri okunmasa da hilal ve ay-yıldız görselleri dikkati çekmektedir. Ayrıca bu eserin bazılarında Arap harflerine benzer yazılı göstergelerin kullanılmış olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla hilal ve ay-yıldız ile Türkçe ve Türk kimliğine atıf yapılırken Arap harfli eserler ile de Osmanlı dönemine bir gönderme yapılmıştır denilebilmektedir.

Jeneriğin devamındaki sahnede Erdem ve arkadaşları, ellerinde dürbün ve kamera ile kamufraj kıyafetli bir şekilde botla bir yerlere gitmektedir. Bundan sonraki sahnelerde de çocuklar yine farklı mekân ve zamanlarda (Uzay roketinde, Afrika'da safari yapılan bir cipte, Osmanlı dönemlerinde şekerleme satan dükkânda) çeşitli maceralar yaşarken sunulmuştur. Erdem'in farklı bölümlerinden kesitlerinin yer aldığı bu sahnelerden sonra çizgi filmin kahramanları hep beraber büyük bir heyecan ile “Uzay Maceraları 1” adlı kitabı okurken gösterilmiştir (Görsel 2). Bu durumla çocukların kitap okurken ne kadar zevk aldıkları ve yeni maceralar yaşama konusunda ne kadar istekli oldukları fikri pekiştirilmek istenmiştir.

Jenerik yine Erdem çizgi filminin farklı bölümlerindeki maceralardan kesitlerin gösterilmesinin ardından kitaplarla dolu bir kütüphane görseli ile devam etmektedir. Bu görselin orta kısmında, bir kapı bulunmakta yanlarda ise içleri çoğunluğu farklı renkli ciltlere sahip kitaplarla dolu raflar yer almaktadır. Bu rafların duruş perspektifi ve flu olarak sunulmasıyla ortada yer alan camlı kapıya dikkat çekilmiştir. Bu kapı ile kütüphanenin bilgi ve maceraya açılan bir kapı olduğu düşüncesine atıf yapılmıştır. Söz konusu sahnede kütüphane ortamı önce dar, akabinde ise geniş açıyla verilmiştir. Bu sayede kütüphane ortamının dolayısıyla kitapların dünyasının sunduğu genişlik ve sonsuzluk hissine gönderme yapılmıştır. Yukarıdan birdenbire rafların arasındaki zemine düşen kitap bir anda ortasından açılarak ışık saçmaya başlamıştır. Bu durum ile kitapların insanların hayatına ışık saçarak onlara yardımcı olmasının ne kadar önemli olduğu iması çizilmiştir. Işık hüzmelerinin ardından aniden zıplayarak Ördek, Erdem, Kurtçuk ve Zepi belirlemektedir (Görsel 5). Bu kahramanların duydukları memnuniyet ve mutluluk, jest ve mimiklerine yansımıştır. Burada hem Erdem ve arkadaşlarının kitaptaki hikâyelerin bir parçası olduğu düşüncesine hem de bu durumun onları ne kadar mutlu ettiğine vurgu yapılmıştır.

Erdem çizgi filmlerinin her bölümünün ardından yayın ve yapımda emeği çeken kişilerinin isimlerinin yazılı olarak sunulduğu jeneriğin sol tarafında durağan bir görsele yer verilmiştir. Bu görselden Erdem, Zepi, Ördek ve Kurtçuk'un Küçük Hazineler Dükkânı adlı

² Mavi renk; hoşnutluk, özgürlük, iyi niyet, açık sözlülük, merhamet, dürüstlük, yumuşak başlılık, esneklik, uzlaşma, işbirliği, anlaşma ve huzuru çağrıştırmaktadır (Martel, 1995: 85).

kütüphanede oldukları yanlarındaki raflarda çok sayıda kitabın olmasından anlaşılmaktadır. Görselde Arif, çocukları rafların ardından gülümseyerek onların durumdan hoşnut bir şekilde izlemektedir. Erdem, Zepi, Ördek ve Kurtçuk ayakta durmaktadır. Erdem'in elinde içinden ışıklar çıkan kırmızı bir kitap bulunmaktadır. Kırmızı³ renk ile çocukların macera yaşama isteğine gönderme yapılmaktadır. Erdem'in kitabı okurken yüzünde oldukça mutlu olduğunu gösteren bir ifade yer almaktadır. Ayrıca kitabın içinden Erdem'in yüzüne ışıkların yansıdığı görülmektedir. Bu durum ile kitapta yer alan içeriğin Erdem'i nasıl olumlu etkilediği ve aydınlattığına yönelik bir gönderme yapılmaktadır. Bu görselde yer alan Zepi de büyük bir mutlulukla raflarda yer alan kitapları göstermektedir. Ördek de onun gösterdiği tarafa hayranlık duyarcasına bakmaktadır. Dolayısıyla bu görselde onların da kütüphanede yeni kitaplar okuma imkânına sahip olmaları nedeniyle ne kadar mutlu olduklarına işaret edilmiştir. Görselde Kurtçuk çocukların hemen önünde yer almaktadır. Kurtçuk'un bir eli belinde diğer eli ise çocukları göstermektedir. Bu durum ile yaptığı işten memnun olan kişilerin sonucu göstermek amacıyla "işte karşınızda sonuç bu" hareketi iması çizilmiştir. Özetle bu görselde sürekli kitap okuyan kitap kurdu olan kişilerin yaşadığı mutluluğa görme yapılmıştır denilebilmektedir.

5.3.2. Muhteşem Kaptan (1. Bölüm)

Çalışmanın bu kısmında Erdem çizgi filminin Muhteşem Kaptan adlı ilk bölümünün göstergebilimsel çözümlemesi yapılmıştır.

Görsel 7

Görsel 8

Görsel 9

Görsel 10

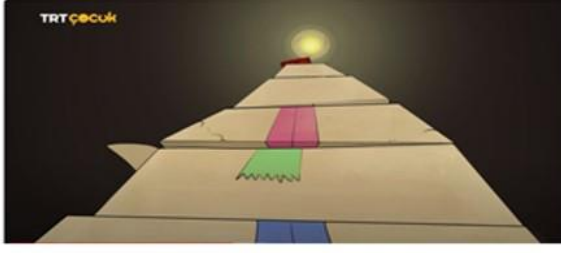

Görsel 11

Görsel 12

³ Kırmızı renk sıcaklık, tehlike, kızgınlık, heyecan, aşk, tutku, ihanet, güç, dayanıklılık gibi anlamları çağrıştırmaktadır (Millerson, 1991: 58).

Görsel 13

Görsel 14

Gösterge: Muhteşem Kaptan

Gösterenler: Çalışma masası, çok sayıda farklı renkte kitap, sivri uçlu kalemler, ortasından açık bir şekilde duran bir kitap, raf, not kâğıtları, okuma lambası, mantar pano, çöp kutusu, buluşturularak atılmış kâğıtlar, çalışma sandalyesi, halı, top, araba, yatak, tekli koltuk, oyuncak ayı, perde, oyun konsolu, spor ayakkabısı, pencere, kalorifer, boyama kalemleri, yeşil çorap teki, top, tenis raketi, sarı bir kanepede, iki tane mor yastık, bir erkek, manzara resmi, kırmızı araba, dükkân vitrini, kapı, çok sayıda ve renkte kitap, üst üste konulmuş karton kutular, kırmızı kitap, lamba, kitap kurdu, gözlük.

Gösterilenler: Dağınıklık, macera arayışı, enerjik olma, sakinlik, merak, keşfetme, ihtişam, okuma isteği, bilinmezlik, korku

Göstergebilimsel Çözümleme:

Bu bölüm bir futbol sahasının yukarıdan çizilmiş görseliyle başlamaktadır. Bir sonraki sahnede Erdem'in büyük bir hırs ile kartondan yapılmış bir kalenin önünde duran Ördek'e şut çektiği görülmektedir. Şutun şiddetiyle Ördek yuvarlanırken Erdem'in büyük bir sevinç yaşadığı gözlemlenmektedir. Bu durumdan hoşnut olmayan Ördek eve doğru gitmektedir. Muhteşem Kaptan bölümünde kitap ilgili çıkan ilk sahnede Erdem'in çalışma masası görülmektedir. Çalışma masasının üzerinde kitaplar ve kalemler yer almaktadır. Bir kitap ortasından açık bir şekilde masanın üzerinde durmaktadır. Yanında da uçları oldukça sivri olan kalemler yer almaktadır. Ayrıca çalışma masasının bir parçası olan raflarda da çok sayıda farklı renklerde kitap bulunmaktadır. Rafların üzerine önemli bilgilerin yazılmış olduğu düşünülen birtakım notlar bantlarla yapıştırılmıştır. Masada okuma konusunda rahatlık sağlaması açısından bir okuma lambası da mevcuttur. Bu durum aslında çocuğun ders çalışması ve kitap okumasını sağlayacak her türlü konforun ve imkânın sağlandığını göstermektedir. Çalışma masasının sol tarafında bir mantar pano ile alt kısmında bir çöp kutusu yer almaktadır. Buna rağmen çöpün üzerinde ve yerlerde kırıştırılarak atılmış kâğıtlar bulunmaktadır. Çalışma masasına ait olan sandalye de devrilmiş bir şekilde halının üzerinde durmaktadır. Çalışma masasının etrafında top, araba, peluş ayıcık gibi oyuncaklar yerde dağınık bir şekilde yer almaktadır. Bu sırada Ördek tekli koltukta oturarak sakin bir şekilde kitap okurken Erdem gayet enerjik bir şekilde bir yandan hikâyeler anlatarak hoplayıp zıplamaktadır. Bu durum Erdem'in aslında çok enerjik olduğunu ve macera yaşamak istediğini vurgulamaktadır. Erdem elindeki topu Ördek'e fırlatırken o ise gözünü kitabından bir an olsun ayırmadan topu bir raket yardımıyla kendisinden uzaklaştırmaktadır. Bu durum Ördek'in elindeki kitabın bedensel anlamda oynanan oyundan ona daha fazla zevk verdiğini

göstermektedir. Bu bölümde Erdem'in bilgisayar, telefon ve tablette oynanan oyunlara oldukça meraklı olduğuna işaret edildikten sonra annesinin artık onun oyun oynamasını engellemek amacıyla bahsi geçen medya araçlarını kullanmasına izin vermediği dile getirilmiştir. Bundan ötürü çok sıkılan Erdem o sırada kanepede kitap okuyan babasının yanına gitmektedir. Babasının kitap okurken yüzünde halinden oldukça memnun ve mutlu olduğunu gösteren bir ifade yer almaktadır. Kitaba çok dalmış olan baba, oğlunun ona birkaç kez "Baba, baba!" diye seslenmesini duymamaktadır. Bunun üzerine Erdem tiz bir sesle "Baabaaaa..." diye bağırılmaktadır. Akabinde babası şaşırarak elindeki kitabı bir anda yere düşürmüştür. Bu durum da onun kitabın hikâyesine kendisini nasıl kaptırdığını gösteren önemli bir detay olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla burada sürükleyici olan bir kitabın insanı nasıl etkilediğine vurgu yapılmaktadır. Aynı zamanda bu sahnede sadece çocukların değil, ebeveynlerin de kitap okuyarak vakit geçirebilecekleri düşüncesinin altı çizilmiştir.

Medya araçlarıyla oyun oynayamadığı için sıkılan Erdem'i, babası arkadaşı olan Arif'in Küçük Hazine Dükkanı'na götürmeye karar vermiştir. Bir sonraki sahnede babası Erdem'i bu dükkâna götürmüştür. Küçük Hazine Dükkanı'nın vitrininde çok sayıda farklı renk ve ebatlarda kitaplar yer almaktadır. Ayrıca vitrin camının üzerinde "Sahaf festivali 3-7 Aralık" yazılı bir kâğıdın yapıştırılmış olduğu görülmektedir. Daha sonraki sahnede mekânın kapısı, vitrini ve tabelasındaki yeşil zemin üzerine sarı renk olan "Küçük Hazine Dükkanı" yazılı gösterge dikkati çekmektedir. Literatürde, yeşil; bedensel ve zihinsel açıdan yorgunluğu gidererek huzurlu ve dingin bir ortam yaratmak, sarı ise neşe vererek sezgisel kavrayışı ortaya çıkarmak amacıyla kullanılmaktadır (Fraser ve Banks, 2004: 20). Bu bağlamda Küçük Hazine Dükkanı'nın huzurlu bir ortam yaratarak insanlara neşe verip sezgisel kavrayışa yardımcı olacağı iması çizilmiştir denilebilmektedir. Bu sahnede mekânın alt açıdan çizilmiş görseliyle oraya bir ihtişam katılmaya çalışılmıştır (Görsel 12). Zaten bir sonraki sahnede bu durum Erdem ve arkadaşı Ördem'in büyük bir hayranlıkla baktığı mekânla ilgili "Ahhh, çooooook güzel. Burası neresi baba?" ifadeleriyle pekiştirilmiştir.

Babasıyla birlikte dükkândan içeri giren Erdem çok sayıda kitabın bulunduğu raflar arasında endişe ve şaşkınlık içerisinde ilerlemektedir. Babası Erdem'i ve arkadaşı Ördem'i Arif'e takdim ettikten sonra "Erdem ödevlerini bitirmiş, ben de belki kendine bir kitap bulabilir." diye düşündüm ifadesini kullanmıştır. Bu ifade ile her ne kadar kitap okumanın önemine vurgu yapılsa da önceliğin dersler olduğu düşüncesine atıf yapılmıştır. Arif, Erdem ile kitaplar arasında ilerlerken kitap dükkânında 10.000'den fazla kitap olduğunu belirtmiştir. Bu ifadeden bu kitap dükkânının küçük bir kitabeviden daha ziyade bir kütüphane niteliği taşıdığı anlaşılmaktadır. Ayrıca her kitabın bir hazine olduğu düşüncesinden hareketle isimlendirilen Küçük Hazine Dükkanı'nın çocuklara daha sempatik gelmesi hedeflenmiştir. Zira kütüphane ifadesiyle en genel manada sadece kitapların ve rafların olduğu bir yer düşüncesinden öte yeni hazinelere ulaşma fırsatı sunan bir mekân olduğu vurgusu yapılmıştır. Bir sonraki sahnede Erdem'in etrafında çok sayıda kitap olmasına rağmen karton kutuların en tepesinde ulaşılması zor olan kırmızı renkli bir kitabı almak istediği görülmüştür (Görsel 13). Bu durumda zorlukları aşarak bir kitaba ulaşma hissi yaratması sebebiyle macera yaşama duygusuna atıf yapılmıştır. Bu, Erdem'in kitaba ulaştığındaki söylemine de yansımıştır. Zira Erdem kitaba ulaştıktan sonra "İşte, macera diye buna derim ben." ifadesini kullanmıştır. Daha sonra Erdem karton kutularla beraber yere düşmüştür. Bu olayın ardından Erdem'in

kafasının üzerinde ulaşmak istediği kitap yer almaktadır. Bu kitabın tam ortasından bir kitap kurdu çıkmıştır. Erdem ile Ördek bu sayede kitap kurduyla tanışıp arkadaş olmuştur. Bu kitap kurdu kendisini tanıtırken “Ben kitap kurduyum. Bugüne kadar yüzlerce hatta binlerce kitap yedim yani okudum” ifadelerini kullanmıştır. Bu ifadeler ile Türk Dil Kurumu Sözlüğü’nde (2023) kitap kurdu kavramının iki farklı tanımlamasına gönderme yapılmıştır denilebilmektedir. Zira kitap kurdunun birinci tanımında “Kitapları yiyerek zarar veren bir böcek” ifadesi yer almaktadır. İkinci tanımında ise “Çok kitap okuyan, toplayan ve kitaplarla uğraşan kimse” ibaresi bulunmaktadır.

Bu bölümde kitap kurdunun ne olduğunu bilmeyen Erdem ile Kurtçuk arasında şu diyalog geçmektedir:

Kurtçuk: Sen kitap kurdunun ne olduğunu bilmiyor musun? Aman Allah’ım! Peki, en son ne zaman kitap okudun?

Erdem: Hatırlamıyorum. Ama ben kitap okumayı sevmiyorum ki. Uykum geliyor. Bana şöyle çok hareketli, heyecanlı şeyler lazım. Mesela galaksiler arası savaş oyunu.

Kurtçuk: Ah inanmıyorum. Hareket, heyecan ve eğlence arıyorsun ama tek bir sayfa dahi okumuyorsun. Bunları okumadan heyecan ve eğlenceyi nasıl bulmayı düşünüyorsun?

Kurtçuğun yukarıdaki ifadelerine bakıldığında Erdem’in şahsında onun gibi düşünen çocuklara yönelik öfke ve hayal kırıklığıyla beraber eleştirel bir söylem ortaya konulmaktadır. Zira Kurtçuk bu ifadeleriyle bir yandan Erdem’in kitap kurdunu bilmemesini anlamlandıramadığını belirtirken diğer yandan onun kitaplar ve okumak vasıtasıyla yaşanabilecek olan heyecan ve maceralardan habersiz olmasına vurgu yapmaktadır. Bu sayede Erdem çizgi filmini seyreden çocuklarda bir farkındalık yaratılmaya çalışılmaktadır. Ayrıca Kurtçuk’un ifadeleri karşısında kendisini haksız ve mahcup hisseden Erdem’in boynunu öne eğerek görselleştirilmesiyle onun bu durumdan ne kadar utandığı belirtilmeye çalışılmıştır. Yukarıdaki diyalogun geçtiği sahnenin akabinde Kurtçuk bir kitabın başına geçerek şimşekler eşliğinde onu okumaya başlamıştır. Bu sahnede hem Kurtçuk’un kitaptaki ifadeleri okurken ki vurgulamaları, jest ve mimikleri hem de şimşek ışığı eşliğindeki ses efekti kitabın hikâyesinin içine doğru bir geçişi görselleştirmektedir. Dolayısıyla korkutucu ve heyecan verici bir tutumla Kurtçuk’un kitap okumaya başlamasıyla Erdem ve Ördek kitabın başkahramanları olarak kendilerini hayal edip bir macera yaşamaya başlamaktadır.

Maceranın en heyecanlı yerinde Arif’in Erdem’in yanına gelmesi üzerine Kurtçuk okumaya ara vermiştir. Arif gidince Erdem ile Kurtçuk arasında şu diyalog geçmiştir:

Erdem: Eee, nerede kalmıştık?

Kurtçuk: Bakıyorum da Erdem Bey, kitap okumayı çok sevdin.

Erdem: Evet, hem de çok sevdim. Muhteşem bir şey. Hadi devam et.

Kurtçuk: Bir dakika, hem neden hala ben okuyorum ki şimdi sıra sende. Başla bakalım.

Yukarıdaki diyaloga bakıldığında Erdem’in kitabın devamını çok merak ettiği ve okumayı çok sevdiği vurgulanmıştır. Bu durumu çok normal bulan Kurtçuk bilgiç bir edayla gözlüğünü düzelttikten sonra Erdem’in tek başına kitabı okumaya devam etmesi gerektiğinin

altını çizmiştir. Dolayısıyla burada Erdem çizgi filminin izler kitlesi olan çocukların da kendi başlarına kitap okumaları gerektiğine gönderme yapılmıştır.

5.3.3. Uzay Macerası (2. Bölüm)

Çalışmanın bu kısmında Erdem çizgi filminin Uzay Macerası adlı 2. bölümünün göstergebilimsel çözümlemesi yapılmıştır.

Görsel 15

Görsel 16

Görsel 17

Görsel 18

Gösterge: Uzay Macerası

Gösterenler: Bir erkek çocuk, araba koltuğu, pencere, bilgisayar klavyesi, hoparlör, vesikalık fotoğraf, yazılı göstergeler, bir defter, dolma kalem, içi yarıya kadar dolu bir çay bardağı ve altlığı, kitap rafı, çok sayıda kitap, kitap okuyan bir kız, üç çift göz, mavi bir kitap, yazılı gösterge, bir kız, bir erkek, bir ördek.

Gösterilenler: Sevinç, memnuniyet, yenilik, coşku, heyecan, merak, beraberlik, paylaşım.

Göstergebilimsel Çözümleme:

Bu bölümde Ördek, Erdem, onun annesi (Ezgi) ve babası (Serkan) bir sergiye gitmek için yola çıkmıştır. Erdem gidecekleri yerde oyun oynama imkânı olmadığı için Arif'in Küçük Hazine Dükkanı'na gitmek istediğini söylemiştir. Anne ve babasının bu durumu kabul etmesi üzerine Erdem büyük bir mutluluk duyduğu için "Yaşasın" diyerek bir sevinç çılgılığı atmıştır. Bu ifadenin dışında Erdem'in kütüphaneye gideceği için duyduğu mutluluk ve sabırsızlık jest, mimik ve çıkardığı seslerle de yansıtılmıştır.

Erdem, Küçük Hazine Dükkanı'nda Arif'i kitapları listelerken görmüş ve ona yeniden bir kitap okumak istediğini söylemiştir. Bunun üzerine Arif ona Küçük Hazine Kartı çıkarabileceğini ifade etmiştir. Bu sahnede Erdem Küçük Hazine Kartı'nın ne işe yaradığını sormuştur. Ayrıca Arif'in üyelik için doldurduğu belgede ne gibi bilgi ve belgelere ihtiyaç duyulduğu görsel olarak sunulmuştur (Vesikalık fotoğraf, ad-soyad, T.C. kimlik

numarası, cinsiyet, üye türü, okul, e-posta adresi, cep telefonu numarası, tarih ve imza- Görsel 16). Burada bir yandan kütüphane üyelik kartının nasıl çıkarılabileceği ile hakkında bilgilendirme yapılırken diğer yandan çocuklara kütüphanedeki kitaplardan faydalanma imkânı sunan kartla ilgili bir farkındalık yaratılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda çizgi filmde her ne kadar kütüphane üyelik ücreti, ödünç kitap alma koşulları ve istenen belgeler hususunda tam olarak bir bilgilendirme yapılmasa da kütüphane kartı edinmek gerektiğine atıf yapılmıştır. Arif, Erdem'in kitap okumasını teşvik etmek amacıyla "Bu karta Küçük Hazine Dükkanı'nda okuduğun her kitabın adını yazacağım ve sonra her biri için de bir yıldız koyacağım. Sonra da her beş yıldız için sana bir hediye vereceğim." ifadelerini kullanmıştır. Bu söylemiyle Arif, hem çocukların hoşuna giden yıldız alma eylemine hem de bu yıldızların birikmesiyle bir hediye alma düşüncesine atıf yaparak kitap okuma eyleminin büyükler tarafından desteklenmesi gerektiğine dikkati çekmiştir.

Kütüphane üyelik kartını alan Erdem bir kitap bulmak amacıyla rafların arasında dolaşırken yüksek ve coşkulu bir sesle kitap okuyan bir kız ile karşılaşmıştır. Kızın kitabın hikâyesinden çok etkilendiği ve heyecan duyduğu tavır ve ses tonuna yansıtılarak sunulmuştur. Bu sırada Ördek yüksek sesle hapsirince kız korkmuştur. Erdem hem kızın korkması hem de kütüphane ortamında ses yapılmaması gerektiği için Ördek'e "Sessiz olsana biraz!" diye kızmıştır. Erdem kitap okuyan asıl adı Zeynep olan Zepi ile tanıştıktan sonra ondan bir kitap tavsiyesinde bulunmasını rica etmiştir. Bu durum üzerine Zepi "Bu macerada bana katılmaya ne dersiniz?" diyerek kendi okuduğu Uzay Maceraları adlı kitabı beraberce okumayı teklif etmiştir. Bu durum ile kitap okumanın sadece yalnız başına değil arkadaşlarla da beraber yapılabilecek bir eylem olduğuna işaret edilmiştir. Böylelikle bir yandan arkadaşlarla paylaşımda bulunurken diğer yandan macera yaşanabileceğinin altı çizilmiştir.

Kitapta yeni fırlatılan Türk uydusunun arıza vermesi üzerine tamir edilmesi için gönderilen ekibin yaşadıkları anlatılmıştır. Çocuklar kitabı okumaya başlayınca hikâyedeki kahramanların yerine kendileri ve çevrelerinde bulunan kişileri koyarak hayal etmeye başlamıştır. Kitabın sonunda çocuklar görevi başarı ile tamamlayıp sorunu çözmüştür. Kitap okumayı bitiren çocuklar arasında şu diyalog geçmiştir:

Zepi: Çok güzeldi değil mi Erdem?

Erdem: Hem de harikaydı.

Yukarıdaki ifadelerle okunan kitap sayesinde yaşanan maceranın güzelliğine yine atıf yapılarak yeniden kitap okumaya karşı büyük bir istek duyduğuna vurgu yapılmıştır. Fakat saatin geç olması sebebiyle Zepi bunu yapamayacaklarını ifade ederken Erdem'in de zamanın nasıl geçtiğini anlamaması Ördek'in "Erdem, annen ve baban geldi. Arabada seni bekliyorlar" ifadeleriyle dile getirilmiştir. Kitap okuyarak birlikte çok güzel vakit geçiren çocuklar ertesi gün yine bir araya gelmek için randevulaşmıştır. Bu sayede çocuklara yalnız başlarına kitap okumak yerine arkadaşlarıyla hoşça vakit geçirmek amacıyla kütüphanede buluşarak okumalar yapabilecekleri mesajı verilmiştir.

5.3.4. Avrupa Seyahati (23. Bölüm)

Erdem çizgi filminin Avrupa Seyahati adlı 23. bölümü çalışmanın bu kısmında göstergebilimsel olarak analiz edilmiştir.

Görsel 19

Görsel 20

Görsel 21

Görsel 22

Gösterge: Avrupa Seyahati

Gösterenler: Çocuk odası, top, minderler, çalışma masası, halı, dart, turuncu perdeler, üç tane puf (minder), çalar saat, komodin, kalorifer, yatak, yorgan, yastık, dizüstü bilgisayar, vitrin camı, çok sayıda ve farklı renklerde kitaplar, iki tane afiş, ördek, perde, üç tane tabure, bitkiler, kitap rafları, çok sayıda kitap, üç tane karton kutu, kurtçuk, bir kız, bir erkek, bir ördek, çok sayıda tablo, bir üçlü koltuk, bir berjer, sırt çantası, kitaplar, iki kırmızı bere, bir mavi bere, yeşil bitkiler, masa, lamba, bıyıklı bir erkek, bir kız, bir ördek.

Gösterilenler: Birlik, beraberlik, arkadaşlık, paylaşım, iletişim, merak, heyecan, yenilik, hazırlık, memnuniyet.

Göstergebilimsel Çözümleme:

Bu bölüm Erdem'in odasındaki sahne ile başlamaktadır. Yer minderlerinde (puf) oturan Erdem ve Ördek'in elinde kitap bulunmaktadır. Zepi'nin elinde kitap bulunmamaktadır. Ancak oturduğu minderlerin yanında ekranı açık vaziyette bir dizüstü bilgisayar durmaktadır. Erdem ve Ördek'in bir yandan sohbet ederken diğer yandan ellerindeki kitabı okumaya devam ettikleri görülmektedir. Erdem'in odasının birinci bölümdeki görünümüyle şimdiki görünümü arasında büyük farklılıklar söz konusudur. Zira oda oldukça düzenlidir ve çocukların birlikte okumalarını kolaylaştırmak amacıyla minderler odanın ortasına yerleştirilmiştir. Bu sayede okuma eyleminin daha rahat bir şekilde yapılması

için yatak ya da masa kullanmak yerine bir ortam hazırlanmıştır. Ayrıca Erdem'in yatağının başucunda duran komodinin üzerinde 3 adet kalın kitap yer almaktadır. Bu kitaplardan ikisi aynı ebatta ve kırmızı renkte iken ilk sıra duran kitap onlardan biraz daha büyük ve mavi renktedir. Burada yine kullanılan renklerle heyecan, macera ve özgürlük vurgusu pekiştirilmek istenmiştir.

Erdem, Ördek ve Zepi çıkacakları okul gezisinde gidecekleri yerlerle ilgili araştırma yapmak istemektedir. Fakat çocuklar gidecekleri yerler hakkında çok az ve oldukça genel bilgilere ulaşmıştır. Daha fazla bilgiye ulaşmak isteyen çocukları Erdem'in babası Küçük Hazineciler Dükkânı'na götürmüştür. Küçük Hazineciler Dükkânı'nın vitrininde "3-7 Aralık Sahaflar Festivali" afişinin yanında "Kitaplar içerisinde yeni dünyalar taşır" ifadesinin okunduğu bir afiş daha yer almaktadır (Görsel 20). Bu afişte üst üste sıralanmış kitaplardan en başta duranın sayfaları karıştırılıyormuş gibi görselleştirilerek sunulmuştur. Bu görsel ve "Kitaplar içerisinde yeni dünyalar taşır" ifadeleriyle aslında Erdem'in bu bölümünde vurgulanmak istenen kitapların yeni dünyaları başka bir deyişle yeni yerlerin kapılarını açarak oralarla ilgili çeşitli bilgiler barındırdığı düşüncesine gönderme yapılmak istenmiştir.

Arif'i kitap yığınları arasında gören çocuklar kütüphaneye yeni kitaplar geldiğini öğrenmiştir. Arif, yurtdışında yaşayan arkadaşlarının onun yolladığı kitaplara karşılık kendisinin yolladığı kitaplara yenilerini ekleyerek yolladığını ifade etmiştir. "Her seferinde birbirimizi şaşırtacak kitaplar yollarız. Tabi açık ara ben öndeyim." ifadeleriyle kitaplar sayesinde hem arkadaşlık bağlarını güçlendirdiklerine hem de birbirilerini şaşırtarak eğlendiklerine atıf yapılmıştır. Yeni kitaplar konusunda çok heyecanlı olan çocuklar kolilerdeki kitapların yanına gitmiştir. Kolideki kitapları büyük bir merak ile incelemeye başlayan çocuklar arasında geçen diyalog şu şekildedir:

Zepi: Benim baktığım kitaplarda bilimsel kitaplar var.

Erdem: Ooo.

Ördek: Bende de çocuklar için resimli kitaplar var.

Yukarıdaki ifadelerle bakıldığında kitapların kolilenmesi sırasında bir kategorileştirme yapılarak ayrı ayrı paketlenildiği anlaşılmaktadır. Bu durumun kitapların bulunması ve düzenlenmesini kolaylaştırması açısından önem arz ettiğine dikkat çekilmiştir. Çocuklar kolilerde yer alan kitaplardan birinde Kurtçuk'a rastlamıştır. Kurtçuk, kitaplar sayesinde Fransa'ya gittiğini belirtmiştir. Burada her ne kadar fiziksel anlamda bir ziyaretten bahsedilse de kitabın yeni yerler keşfetmeye ve tanımaya imkân tanınması durumuna da gönderme yapılmıştır. Kurtçuk, Arif'in arkadaşının Avrupa gezisinde yaşadıklarını bir seyahatnamede aktardığını dile getirmiştir. Büyük bir merak içinde seyahatnameyi okumaya başlayan Erdem kendisini Arif'in arkadaşı Ozan yerine koyarak onun yaşadıklarını gözünde canlandırmaya başlamıştır. Arif'in kendilerini ne kadar iyi tanıdığını seçip yolladığı kitaplardan anladıklarını belirten çocuklar bu sayede arkadaşlarının ilgi alanlarına uygun kitap seçmenin ne kadar önemli olduğunu "Bizi ne kadar iyi tanıdığını anladım. Hep aradığım kitaplar bunlar." ifadeleriyle aktarmıştır. Aynı zamanda Ozan'ın (Erdem) "bu kitaplar bize güzel yol arkadaşları olacak" söylemi de kitapların özellikle seyahat esnasında çocuklara eşlik ederek onların sıkılmalarını engelleyecek bir arkadaş niteliği taşıyacağına işaret edilmiştir.

Dolayısıyla dijital medya yerine kitabın seyahatleri daha zevkli hale getiren bir araç olduğu iması çizilmiştir.

Ozan'ın yazdığı seyahatnameyi okumaya başlayan Erdem, Zepi ve Ördek içinde çok sayıda tablonun ve gösterişli mobilyaların olduğu bir odada olduklarını hayal etmiştir (Görsel 22). Her birinin başında Fransa ile özdeşleşmiş ressam şapkası niteliğinde bereler bulunmaktadır. Ayrıca Ozan'ın (Erdem) boyunda bir atkı ile yüzünde yine Fransız sanatçılarla özdeşleşmiş bir bıyık göze çarpmaktadır. Bu sayede karakterlerin Fransa'da olmalarına gönderme yapılmıştır. Kolinin başında duran Ozan (Erdem) kitaplara bakmaktadır. Koltuğun üzerinde ve halının üzerinde kitaplar yer almaktadır. Ayrıca halının üzerinde içinde kitap olduğu anlaşılan fermuarı açık bir çanta bulunmaktadır. Bu durum Ozan'ın kitapları incelediğini ve bazılarını sırt çantasına koyarak seyahat esnasında yanına almak istediğini ortaya koymaktadır.

Bir sonraki sahnede kendilerini kahramanların yerine koyan çocuklar Polonya, Makedonya ve Almanya'da Türk izlerini taşıyan tarihi yerleri ziyaret etmeye başlamıştır. Ozan (Erdem) arkadaşlarıyla birlikte bir yandan ziyaret ettikleri yerleri incelerken diğer yandan gördüklerini Arif'e anlatmak için kitap diğer bir ifade ile seyahatname kaleme aldığını vurgulamıştır. Bu sayede çocuklara sadece kitap okumakla kalmayıp kendi tecrübelerinden yola çıkarak bir şeyler yazabilecekleri mesajı verilmek istenmiştir. Dolayısıyla sadece okuyucu olmayıp yazar olarak da insanlarla bir şeyler paylaşılabilmesine gönderme yapılmıştır.

İlerleyen sahnelerde Arif, arkadaşı Ozan gibi geziler yapan kişilerin gördüklerini bütün ayrıntılarıyla yazıp bunları bütün insanlara rehberlik etmesi amacıyla kitaplaştırıp çoğalttıklarını belirtip seyahatname kavramına değinmiştir. Ayrıca Arif, Türk tarihinin en önemli seyahatnamesinin Evliya Çelebi Seyahatnamesi olduğunu açıklayarak “belki bir gün okursunuz” şeklinde bir söylem kullanmıştır. Bu söylem ile Arif çocuklara okuma noktasında bir tavsiyede bulunmuştur. Erdem de büyük bir heyecan içinde “Aaaa... Evet, gerçekten çok isteriz” diyerek bu seyahatnameyi okuma noktasında ne kadar büyük bir istek duyduğunu dile getirmiştir. Dolayısıyla Erdem çizgi filminin bu bölümünde hem gezilen görülen yerlerle ilgili tecrübelerin seyahatname olarak kaleme alınmasına değinilmiş hem de Türk tarihinde önemli bir yeri olan Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesi'ne de gönderme yapılarak izler kitlede okuma istediği uyandırılmak istenmiştir. Ayrıca aşağıdaki diyaloga bakıldığında izler kitlenin gezi tecrübelerinden yola çıkarak kendi kitaplarını yazabilecekleri fikrinin pekiştirilmeye çalışıldığı anlaşılmaktadır.

Erdem: O zaman biz de kendi seyahatnamemizi yazabiliriz.

Kurtçuk: Tabi ki yazabilirsiniz Erdem. Ailenizle ya da büyüdüğünüzde kendiniz bir yerlere gittiğinizde bu gezileriniz kitap haline getirip kendi seyahatnamenizi yazabilirsiniz.

Erdem: Öyleyse okul gezisinden sonra biz de kendi seyahatnamemizi yazalım. Ne dersin?

Zepi: Bu harika bir fikir Erdem.

5.3.5. Uçan Balon (23. Bölüm)

Çalışmanın bu kısmında Erdem çizgi filminin Uçan Balon adlı 24. son bölümünün göstergebilimsel analizi yapılmıştır.

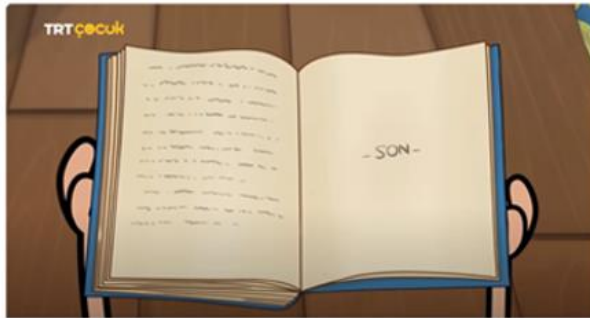
Görsel 23

Görsel 24

Görsel 25

Görsel 26

Gösterge: Uçan Balon

Gösterenler: Kitap rafları, çok sayıda farklı renk ve ebatta kitaplar, masa, masaüstü bilgisayar, çalışma masası lambası, çok sayıda cam pencere, hoparlör, kalem, üç adet çerçeve, bir erkek çocuk, bir kız çocuk, bir ördek, bir yetişkin erkek, farklı renklerde balonlar, üçgen şeklinde bayraklar, kedi merdiveni süslemeleri, üç adet minder, mavi bir kitap.

Gösterilenler: Merak, beğenme, heyecan, kutlama, memnuniyet.

Göstergebilimsel Çözümleme:

Bu bölümde Erdem, Ördek ve Zepi pompa ile şişirdikleri balonu uçurmak üzere bahçeye gitmiştir. Ancak balonu uçuramamışlardır. Erdem'in babası balonun uçabilmesi için helyum gazı ile doldurulması gerektiğini söylemiştir. Helyum gazı dışında balonu uçurmak için ne yapılması gerektiğini öğrenmek isteyen çocuklara Erdem'in babası "Bu konuda doğru bilgiye ulaşmanız çok önemli. İsterseniz sizi Küçük Hazine Dükkanı'na götürebilirim. Ne dersiniz?" diye sormuştur. Buradaki ifadelerde özellikle doğru bilgiye ulaşma noktasında kitapların ne kadar önemli birer araç olduğuna atıf yapılmıştır. Erdem'in babasının Küçük Hazine Dükkanı'na götürme teklifi karşısında havalara zıplayan çocuklar büyük bir sevinç gösterisinde bulunmuşlardır. Bu durumla hem onların yeni şeyler öğrenme hem de kütüphanedeki kitaplardan araştırma yapma isteğine gönderme yapılmıştır. Aynı zamanda bu durum çocukların bu teklif karşısında "Evet, çok isteriz" şeklindeki coşkulu söylemleriyle de yansıtılmıştır.

Başka bir sahnede Küçük Hazine Dükkanı'na gelen çocuklar, Arif'in etrafı renkli üçgen bayraklar, kedi merdiveni süsleri ve balonlarla süslediğini görünce kimin doğum günü

olduğunu sormuştur. Arif yaptığı hazırlıkların bir doğum günü için olmadığını ifade ederek Kütüphanecilik Haftası'nı kutlamak amacıyla böyle bir süsleme eylemine giriştiğini belirtmiştir. Arif, ayrıca her yıl mart ayının son haftasının Kütüphanecilik Haftası olarak kutlandığını vurgulamıştır. Arif'in yaptığı süslemelere bakıldığında gerçekten çocukların dikkatini çekecek ve hoşuna gidecek tarzda malzemelerin (renkli balonlar, kedi merdivenleri ve bayraklar gibi) kullanıldığı anlaşılmaktadır. Tıpkı milli bayramlarda sınıfları süsleme eylemini andıran bu durum ile kütüphanecilik haftasının kutlanması gereken önemli bir gün olduğu konusunda bir farkındalık oluşturulmaya çalışılmıştır. Erdem'in Kütüphanecilik Haftası'yla ilgili olarak "Bunu öğrendiğime çok sevindim. Artık biz de kutlarız." ifadeleriyle bu farkındalığa vurgu yapılmıştır. Yine kullanılan bu süslemeler ile çocukların Kütüphanecilik Haftası'nda kütüphanelere gitmeleri özendirilmek istenmiştir.

Arif, çocuklara her bölümde olduğu gibi "yeni kitaplara bakmak ister misiniz?" sorusunu yöneltmiştir. Böylece kütüphaneye her gidildiğinde yeni kitaplar okuma fırsatı elde edilerek yeni maceralar yaşama imkânına sahip olduğu iması çizilmektedir.

Bir sonraki sahnede Erdem, Arif'e bir şeyler araştırmak için kütüphaneye geldiklerini ve hep beraber uçan balon yapmayı hedeflediklerini ifade etmiştir. Arif helyum gazı sayesinde balonların uçtuğunu söylemesi üzerine Erdem bunun dışında bir yol olup olmadığını merak ettiklerini dile getirmiştir. Bunun üzerine Arif kitaplarla dolu rafların önüne gelerek "M harfi işte burada" diyerek çocuklara Montgolfiel Kardeşler'in kitabını uzatmıştır. Arif'in kitabı bulmak amacıyla öncelikle "m" harfini bulmaya çalışması kitapların raflara yerleştirilirken geliş güzel değil de alfabetik bir düzen dahilinde dizildiğini göstermektedir.

Arif, Montgolfiel Kardeşler hakkında biraz bilgi verdikten sonra "Hikâyenin gerisini bu kitabı okuyarak kendiniz öğrenebilirsiniz." demiştir. Çocuklar bu iki mucidin nasıl sıcak hava sayesinde balon uçurmayı başardıklarını öğrenmek için büyük bir sabırsızlık içinde kitabı okumak istediklerini dile getirmiştir. Kitap okumak amacıyla mavi bir puf üzerine oturan Erdem'in yanında Ördek ve Zepi bulunmaktadır. Kurtçuk da kitabın üzerinde yerini almış onun okuduklarını dilemektedir. Bu sayede kitap okuma eyleminin bireysel olmaktan uzaklaşarak arkadaşlarla yapılan önemli bir aktivite olduğu vurgusu burada da yinelenmiştir.

Bir sonraki sahnede kitabı okumaya başlayan Erdem ve arkadaşları her zamanki gibi kendilerini hikâyenin karakterleri olarak hayal etmeye başlamıştır. Bu süreçte çocuklar bazı denemeler ve gözlemlerden yola çıkarak sıcak hava ile nasıl balonu uçurabileceklerini öğrenmiştir. Yine bu bölümde ele alınan hikâye ile kitaplar sayesinde merak edilen birçok konuda ayrıntılı bir şekilde bilgi edinilebileceğine atıf yapılmıştır.

İlerleyen sahnede kitabın son sayfasında -SON- yazılı bir göstergenin olduğu görülmektedir (Görsel 26). Aslında kitapların son sayfalarında "son" diye bir ifadenin yazılması sık rastlanan bir durum olarak karşımıza çıkmamaktadır. Ancak filmlerin bitiminde çoğunlukla "son" ifadesi kullanılmaktadır. Bu bağlamda burada kitap okumanın bir film seyretme eylemi gibi eğlenceli bir aktivite olduğu iması çizilmiştir. Ayrıca kitabın sürükleyici olması sebebiyle sonuna kadar okunarak bitirildiğine gönderme yapılmıştır. Aynı zamanda bu bölümün Erdem çizgi filminin son bölümü olması sebebiyle de bu yazılı göstergenin kullanıldığı düşünülebilmektedir.

Kitap bittikten sonra Erdem ve arkadaşlarının yanına gelen Arif, uçan balonların hala Kapadokya'daki Peri Bacaları'nda var olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Arif, çocuklara isterlerse oradaki balonlara binme imkânına sahip olduklarını söylemiştir. Dolayısıyla Erdem'in bu bölümünde okuyarak öğrenilen şeylerin güncel versiyonlarına ulaşma imkânının da söz konusu olduğu vurgusu yapılmıştır.

Yine bu bölümde çocukların buldukları kütüphane ortamı hep balonlar, üçgen biçimde bayraklar ve kedi merdiveni süslemelerle bezeli bir biçimde sunulmuştur. Kimi zaman bu süslemeler, görüntünün kenarında flu olarak yansıtılma yoluna gidilmiştir. Yine burada Kütüphanecilik Haftası nedeniyle yapılan süslemelerin bir yandan tüm mekâna yayıldığı ve ortamı güzelleştirdiği iması çizilirken diğer yandan bu hafta ile ilgili farkındalık yaratmaya yönelik bir görsellik sunulmuştur. Ayrıca Arif'in çocuklara kendisine Kütüphanecilik Haftası dolayısıyla yapacağı hazırlıklarda yardım edip edemeyeceklerini sorması da bu durumu pekiştirmeye yönelik bir izlenim ortaya koymuştur.

Sonuç

Son dönemlerde yapılan araştırmalar, Türkiye'de okuryazarlık oranlarının neredeyse yüzde yüzlere yaklaştığını gösterse de okuma alışkanlığının oldukça düşük olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle televizyon, telefon, tablet gibi medya araçları tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de sosyal hayatı doğrudan etkileyen bir değişim ortaya çıkarmıştır. Bu araçlar zaman içerisinde toplumun vazgeçilmezi haline dönüşmüştür. Yapılan araştırmalar çocukların kitap okumaktan ziyade televizyon, telefon, tablet gibi araçlara daha fazla zaman ayırdığını göstermektedir. Kimi zaman bu durum medya bağıllığı, oyun bağımlılığı gibi olumsuz alışkanlıkların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda çocukların medya kullanımlarının olabildiğince sınırlandırılarak aile bireyleriyle vakit geçirip onlara kitap okuma alışkanlığının kazandırılması için çaba harcanması gerekmektedir. Çocukların okuma alışkanlıklarının geliştirilmesinde ebeveynlere, öğretmenlere ve medya araçlarına önemli görevler düşmektedir. TRT Çocuk kanalında yayınlanan çizgi filmlerde çocukları olumlu davranışlara yönlendirmek amacıyla içerikler oluşturulmaya çalışılmaktadır. Bu kapsamda bu çalışmada TRT Çocuk'ta yayınlanan Erdem çizgi filmi örneğinde okuma eyleminin, kütüphanenin ve kitabın nasıl sunulduğu, bunlara yönelik olumlu bir tutum oluşturmak amacıyla hangi göstergelere yer verildiği ele alınarak incelenmiştir.

Erdem çizgi filminde sık sık çocukların zevk almak ve yeni maceralar yaşamak için kitap okumaları gerektiğine vurgu yapılmıştır. Bu durum Arif karakterinin çocuklara her bölümde “yeni kitaplara bakmak ister misiniz?” sorusuyla pekiştirilmiştir. Bu sayede kütüphaneye her gidildiğinde yeni kitaplar ile farklı maceralar yaşama imkânına sahip olduğu iması çizilmiştir. Bu bağlamda kütüphane ve kitaplar bilgi ve maceraya açılan eğlenceli bir kapı olarak sunulmuştur.

Çizgi filmde kitap okuma ile bedensel anlamda oynanan oyunlardan daha fazla zevk alınarak enerjinin sakin bir şekilde dışavurumunun gerçekleştiğine işaret edilmiştir. Bu durum özellikle Erdem'in odasının görünümünde yaşanan farklılaşmayla görselleştirilmiştir. Zira Erdem'in okuma alışkanlığı kazanması sonucunda odası gayet düzenli bir hale gelmiş ve

okuma eylemini daha rahat bir şekilde sürdürülmesi amacıyla bu yönde yeniden biçimlendirilmiştir.

Erdem çizgi filmde kitap okumanın sadece tek başına yapılan bir eylem olmaktan ziyade arkadaşlarla paylaşımında bulunarak beraberce yapılabilecek bir aktivite olduğu sık sık vurgulanmıştır. Bu sayede hem bir şeyler öğrenip hem de arkadaşlarla birlikte yeni maceralar yaşanabileceği görüşüne atıf yapılmıştır. Aynı zamanda çocuklara arkadaşlarıyla hoşça vakit geçirmek amacıyla kütüphanede buluşup okumalar yapabilecekleri mesajı sıklıkla verilmiştir. Çizgi filmde heyecan, macera ve özgürlük vurgusunun pekiştirilmesi için kırmızı ve mavi gibi renkler kullanılmıştır.

Erdem çizgi filmin farklı bölümlerinde bir yandan doğru bilgiye ulaşma noktasında kitapların ne kadar önemli birer araç olduğuna atıf yapılırken diğer yandan kütüphane üyelik kartı çıkarma, Kütüphanecilik Haftası, seyahatname gibi konularda farkındalık yaratmak amacıyla bilgi verildiği tespit edilmiştir. Bu sayede çocukların bu konularda bilinçlenerek kütüphane kartına sahip olma, Kütüphanecilik Haftası'nı kutlama ya da kendi gezi tecrübelerinden yola çıkarak kendi kitaplarını yazabilme düşüncesi özendirilmeye çalışılmıştır. Son olarak bu çizgi filmde okuma eyleminin özendirilmesi bağlamında aile fertlerinin de kitap okuması, çocukların kütüphane tarzı yerlere götürülerek onların kitaplarla buluşturulması görüşüne sık sık gönderme yapılmıştır.

Kaynakça

- AKMAN, İsmail ve Nuran Akman (2017). “Çocuk ve Gençlerde Okuma Alışkanlığı Sorunu: Okul Kütüphanelerinin İşlevselliğine Bir Bakış”, *Türk Kütüphaneciliği*, S. 31(2), s. 281-285.
- AKSAÇLIOĞLU, Ayşe Gül ve Bülent Yılmaz (2007). “Öğrencilerin Televizyon İzlemeleri ve Bilgisayar Kullanmalarının Okuma Alışkanlıkları Üzerine Etkisi”, *Türk Kütüphaneciliği*, S. 21(1), s. 3-28.
- AYRANCI, Ünal vd. (2004). “Televizyonda Çocukların En Çok Seyrettikleri Saatlerde Gösterilen Filmlerdeki Şiddet Düzeyi”, *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, S. 5(3), s. 133-140.
- BACANLI, Hasan (2011). “Değer Değer Midir?” *Eğitime Yeni Bakış Dergisi*, S. 19, s.18-21.
- BAMBERGER, Richard (1990). *Okuma Alışkanlığını Geliştirme*, (çev. Bengü Çapar), Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- BERGER, Arthur Asa (1993). *Kitle İletişiminde Çözümleme Yöntemleri*. (ed. Nazmi Ulutak ve Aslı Tunç), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Basımevi.
- BÜYÜKBAYKAL, Güven (2012). “Televizyonun Çocuklar Üzerindeki Etkileri”, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, S. 28, s. 31- 44.
- CEBECİ, Suat ve Recep Demir (2018). “Çizgi Filmler Çocuklara Neyi Vaat Ediyor?”, *Diyanet İlmî Dergi*, S. 54(1), s. 139-170.
- DEMİREL, Özcan (1999). *Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- DEVRİMCİ, Halise (1993). “İlkokul 5. sınıf çocuklarında okuma alışkanlığının incelenmesi”. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- DOĞAN, Adem ve Göksel Göker (2012). “Tematik Televizyon ve Çocuk: İlköğretim Öğrencilerinin Televizyon İzleme Alışkanlıkları”, *Millî Eğitim*, S. 194 (Bahar), s. 5-30.
- DUMOVA, Tatyana (2007). “Prosocial Content In A Local Children's Television Program”, *International Journal Of Technology, Knowledge and Society*, S. 8(2), s. 129- 139.
- ERDEM, Ayhan vd. (2007). “Televizyon ve Çocuk. 6-12 Yaş Arası Çocukların Televizyon İzleme Alışkanlıkları Üzerine Bir Araştırma”, *Televizyon ve Çocuk*. (ed. Metin Işık). Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları.
- ERTÜRK, Yıldız Dilek ve Ayşen Akkor Gül (2006). *Çocuğunuzu Televizyona Teslim Etmeyin*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- FISKE, John (2003). *İletişim Çalışmalarına Giriş*. (çev. Süleyman İrvan). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- FRASER, Tom ve Adam Banks (2004). *The Complete Guide To Colour*. Cambridge: The Ilex Press.
- GÖĞÜŞ, Beşir (1978). *Orta Dereceli Okullarımızda Türkçe ve Yazın Eğitimi*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- GÖK, Veli ve Ali Fuat Arıcı (2022). “Türkiye’de Okuma Eğitiminde Yaşanan Problemler Ve Çözüm Önerileri”, *Türk Dili ve Edebiyatı İncelemeleri*. (ed. Sema Oruç). İstanbul: İhlamur Akademi.
- GÖKBULUT, Burak ve Mustafa Yeniasır (2018). “Analysis Of Children’s Interest In Books And Their Reading Levels Depending On The Education Status Of Family”. *Qual Quant*, S. 52, s. 235-245.
- GÜLER, Deniz (1989). “Çocuk, Televizyon ve Çizgi Film”, *Kurgu*, S. 5(1), s. 163-177.
- GÜNEŞ, Firdevs (2019). “Okuryazarlık Yaklaşımları”, *Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi*. S. 4(3), s. 224-246.
- GÜRÇAN, Halil İbrahim (1999). “Okuma Alışkanlığı ile Kitap Yayıncılığının Kültürel İletişim ve Teknolojisine Bağlı Sorunları Karşısında Türkiye Koşulları Temelinde Bir Model Önerisi”. Doktora Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- İMAMOĞLU, Abdulvahit ve Turgay Şirin (2011). “Televizyon ve İnternette Şiddet İçeren Programların Çocuğun Ruh Dünyasına Etkileri”, *Ekev Akademi Dergisi*, 46, s. 31-49.
- İMİK, Ünal (2011). “Çizgi film müziklerinin yapısal olarak incelenmesi ve değerlendirilmesi”. Yüksek Lisans Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi.
- İMİK-TANYILDIZI, Nural ve Nihan Karabulut (2018). “Okul Öncesi Eğitime Devam Eden Çocukların Televizyon Programlarına Yönelik Tercihlerinin İncelenmesi”, *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi*, S. 4(9), s. 86-102.
- KABA, Fethi (2014). “Çizgi Filmlerde Grafik İfade ve Konu Açısından Kültürel Etkiler: Türk Çizgi Film Örnekleri”, *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, S. 8(3), s. 163-181.
- MARTEL, Chislaine (1995). *Ben Enerjiyim*. İstanbul: Arion Yayınevi.
- MİLLERSON, Gerald (1991). *The Technique of Lighting for Television and Film*. Boston: Focal Press.
- MUSLU, Devran (2015). “Okul öncesi ve ilkokul çağı çocuklarının animasyon tekniklerine yönelik algıların değerlendirilmesi”. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi.
- NOOR, Noorizod Mohd (2011). “Reading Habits and Preferences of Efl Post Graduates: A Case Study”, *Indonesian Journal Of Applied Linguistics*, S. 1(1), s. 1-9.
- OD, Çilem (2013). “Erken Yaşta Yabancı Dil Öğretiminde Çizgi Filmlerin Dinlediğini Anlama ve Konuşma Becerilerine Katkısı”, *Turkish Studies*, S. 8(10), s. 499-508.
- ORUÇ, Cemil vd. (2011). “Okul Öncesi Dönem Çocuğunun Kişilik Gelişiminde Rol Modellik ve Çizgi Filmler”, *Ekev Akademi Dergisi*, S. 15(48), s. 281-297.
- ÖZDEMİR, Emin (2013). *Eleştirel Okuma*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- ÖZTÜRK, Candan ve Gonca Karayağız (2010). “Çocuk ve Televizyon”, *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, S. 10(2), s. 81-85.
- PEMBECİOĞLU, Nilüfer (2006). *İletişim ve Çocuk*. Ankara: Ebabil Yayınları.
- RAMAZAN, Oya ve Sevinç Demir (2011). “Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 36– 48 Aylık Çocukların Bilişsel Gelişim Düzeyleri”, *Eğitim İblimleri Araştırmaları Dergisi*, S. 1(2), s. 83-98.
- RİFAT, Mehmet (2009). *Göstergebilimin ABC’si*. İstanbul: Say Yayınları.
- ŞEKER, Tülay ve Emre Vadi Balcı (2013). “Yeni Türk Çocuk Dizi Fenomeni ‘Pepee’ Çizgi Dizisinin Alımlama Analizi”. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 33, s. 243-263.
- ŞENGÜN, Mustafa (2007). “Ahlaki Gelişimin Psiko-Sosyal Dinamikleri”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 23, s. 201-221.
- TİNKER, Miles Albert ve Constance Mary Mccullough (1968). *Teaching Elementary Reading*. New York: Appleton-Century-Crofts.
- YETİM, Gamze ve Hakan Sarıçam (2016). “Çizgi Film Programlarının Çocuklara Etkisi Konusunda Ailelerin Bilgi ve Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi”, *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, S. 6(11), s. 341-364.

- YILMAZ, Bülent (1989). “Okuryazarlık ve Okuma Alışkanlığı Üzerine” *Türk Kütüphaneciliği*, C.3, S. 1, s. 48-53.
- YILMAZ, İsmihan (2017). “Çocuk ve Medya”, *TRT Akademi Dergisi*, S. 2(4), s. 584-597.
- YORULMAZ, Bilal (2013). “Pepee Çizgi Filminin Din ve Değerler Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S. 6(24), s. 438- 448.
- ZİLKA, Gila Cohen (2017). “Awareness Of Esafety And Potential Online Dangers Among Children And Teenagers”, *Journal of Information Technology Education: Research*, S. 16, s. 319-338.

Elektronik Kaynaklar:

- URL-1: Türkiye’de Kitap Okuma Oranı %0.01. <https://www.yenisafak.com/kultur-sanat/turkiyede-kitap-okuma-orani-001-427386>, (E.T.: 11.12.2023).
- URL-2: Son 12 Ay İçerisinde Yaş Gruplarına Göre Kitap Okuma Durumu (%). <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Yasam-Kalitesi-Modulu-2022-49760>, (E.T.: 11.12.2023).
- URL-3: Türkiye’de Son 12 Ay İçerisinde 15 Yaş Ve Üzeri Fertlerin Yüzde 69'u Hiç Kitap Okumadı. <https://sputniknews.com.tr/20230724/turkiyede-son-12-ay-icerisinde-15-yas-ve-uzeri-fertlerin-yuzde-69u-hic-kitap-okumadi-1073897021.html>, (E.T.: 11.12.2023).
- URL-4: Kitap. <https://sozluk.gov.tr/>, (E.T.: 11.12.2023).
- URL-5: Dünyada Okuryazarlıkta Son Yıllardaki Artışa Rağmen Hala 763 Milyon Kişinin Okuma Yazması Yok, <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/dunyada-okuryazarlikta-son-yillardaki-artisa-ragmen-hala-763-milyon-kisinin-okuma-yazmasi-yok/2986502>, (E.T.: 11.12.2023).
- URL-6: Ulusal Eğitim İstatistikleri, 2022 <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Ulusal-Egitim-Istatistikleri-2022-49756#:~:text=Okuma%20yazma%20bilen%20oran%C4%B1%20%97,%97%2C6%20olarak%20hesapland%C4%B1>, (E.T.: 11.12.2023).
- URL-7: Türkiye Yazarlar Vakfı Başkanı Doğan: okuma alışkanlığı evde başlar. <https://www.tyb.org.tr/turkiye-yazarlar-vakfi-baskani-dogan-okuma-aliskanligi-evde-baslar-59056h.htm>, (E.T.: 11.12.2023).
- URL-8: Faaliyet Raporu 2015. <http://trtkurumsal.trt.net.tr/uploads/application/pdf/2016-07-01-17.30.10/9265eb8ad72841419b654345c00d1a30.pdf>, (E.T.: 11.12.2023).
- URL-9: Türkiye’de Çocukların Medya Kullanma Alışkanlıkları Araştırması Sonuçlandı. <https://www.rtuk.gov.tr/turkiyede-cocukların-medya-kullanma-aliskanliklari-arastirmasi-sonuclandi/2515>, (E.T.: 11.12.2023).
- URL-10: Tarihçe. <https://www.trt.net.tr/kurumsal/tarihce>, (E.T.: 11.12.2023).
- URL-11: Hakkımızda. <https://www.trtcocuk.net.tr/hakkımızda>, (E.T.: 11.12.2023).

Çalışmanın yazarı/yazarları “COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri” çerçevesinde aşağıdaki hususları beyan etmiş(ler)dir:

Etik Kurul Belgesi: Bu çalışma için etik kurul belgesi gerekmemektedir.

Finansman: Bu çalışma için herhangi bir kurum ve kuruluştan destek alınmamıştır.

Destek ve Teşekkür: Çalışmanın araştırılması ve yazımı esnasında destek veya fikirlerine başvuru herhangi bir kişi bulunmamaktadır.

Çıkar Çatışması Beyanı: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarın potansiyel bir çıkar çatışması yoktur.

Katkı Oranı Beyanı: Bu makalenin tüm bölümleri tek bir yazar tarafından hazırlanmıştır.

The author / authors of the study declared the following points within the framework of the “COPE-Code of Conduct and Best Practices Guidelines for Journal Editors”:

Ethics Committee Approval: Ethics committee approval is not required for this study.

Funding: No support was received from any institution or organization for this study.

Support and Acknowledgments: There is no person whose support or ideas are consulted during the research and writing of the study.

Declaration of Conflicting Interests: The author has no potential conflict of interest regarding research, authorship or publication of this article.

Author Contributions: All sections of this article have been prepared by a single author.